

23.4.2009

Dnro 817/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Ulla-Maija Lindström

Kunta kuittasi lainvastaisesti liikaa palkasta

1 KANTELU

Kantelija pyysi 3.3.2008 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa oikeusasiamiestä tutkimaan X:n kunnan sekä sen viranhaltijoiden, kirjanpitäjän ja kunnansihteerin ja kunnanjohtajan menettelyn hänen palkkansa takaisinperinnässä.

Kantelija kertoi, että hän oli kunnalla töissä 6. - 22.2.2008 ja hänen palkanmaksupäivänsä oli 29.2.2008. Tällöin hänen tililleen ei kuitenkaan tullut rahaa. Kantelija otti puhelimitse yhteyttä kirjanpitäjään, joka kertoi, että hänen palkastaan oli peritty vuodenvaihteessa liikaa maksettua lomarahaa. Kantelijan kirjoituksen mukaan hän oli puhelimesta ihmetellyt kirjanpitäjän menettelyn asianmukaisuutta. Kantelija otti tämän jälkeen puhelimitse yhteyttä kunnansihteeriin, joka kantelukirjoituksen mukaan oli todennut, että kirjanpitäjä olisi menettänyt asiassa oikein. Kunnanjohtaja oli puolestaan pahoitellut tilannetta ja todennut, että Kantelijan olisi heti saatuaan laskun liikaa maksetusta lomarahasta tullut ottaa yhteyttä kuntaan ja sopia asia.

Kantelijan kantelukirjoituksen mukaan hän oli saanut vuodenvaihteessa ikälisiä, lomarahaa ja kuukausipalkan eikä hän ymmärtänyt saaneensa liikaa palkkaa, kun tilinauhakin oli sekava ja epäselvä. Hän oli saanut laskun liiasta palkasta, mutta ei ottanut yhteyttä kuntaan. Kantelijan käsityksen mukaan oli kohtuutonta, että häneltä perittiin liika palkka 845 euroa kerralla. Perintä olisi tullut suorittaa pienemmissä erissä. Menettelystä aiheutui hänelle taloudellista ahdinkoa ja henkistä kärsimystä.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin kunnanhallituksen selvitys.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Hallintolaki

Hallintolain 1 §:n mukaan tämän lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Lain tarkoituksena on myös edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksisuutta.

Hallintolain 6 §:ssä säädetään hallinnon oikeusperiaatteista. Pykälän mukaan viranomaisen on kohdettava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Työsopimuslaki (55/2001)

Työsopimuslain 2 luvun 17 §:n 1 momentissa säädetään työnantajan kuittausoikeudesta. Säännöksen mukaan työnantaja ei saa kuitata työntekijän palkkasaamista vastasaamisellaan siltä osin kuin palkka on ulosottolain (37/1895) ja suojaosuudesta palkan ulosmittauksessa annetun asetuksen (1031/1989) mukaan jätettävä ulosmittaamatta.

Kunnallisesta viranhaltijasta annettu laki (304/2003)

Lain 56 §:ssä säädetään palkan takaisinperinnästä. Pykälän 1 momentin mukaan aiheettomasti maksettu palkka tai muu palvelussuhteesta johtuvan taloudellisen etuuden määrä saadaan periä takaisin. Takaisinperintä voidaan suorittaa myös siten, että perittävä määrä vähennetään seuraavan tai seuraavien palkanmaksujen yhteydessä viranhaltijan palkasta, jos tämä on edelleen saman työnantajan palveluksessa. Takaisinperintää koskevassa päätöksessä on mainittava takaisin perittävä määrä ja takaisinperinnän peruste.

Pykälän 2 momentin mukaan kulloinkin suoritettavasta palkasta ei saa 1 momentin nojalla periä enempää kuin mitä palkasta lain mukaan saadaan ulosmitata. Pykälän 3 momentin mukaan työnantaja voi luopua takaisinperinnästä joko kokonaan tai osittain, jos takaisinperintää on olosuhteet huomioon ottaen pidettävä kohtuuttomana tai jos aiheettomasti maksettu määrä on vähäinen. Pykälän 4 momentin mukaan, jos takaisinperinnästä ei ole päätetty tai pantu vireille muussa järjestyksessä kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana aiheeton palkan tai muun etuuden määrä on maksettu, oikeus takaisinperintään on menetetty.

Ulosottokaari (705/2007)

Ulosottolaki (37/1895) ja suojaosuudesta palkan ulosmittauksessa annettu asetus (1031/1989) on kumottu 1.1.2008 voimaan tulleella ulosottokaarella.

Ulosottokaaren 4 luvun 48 §:ssä säädetään suojaosuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan määräajoin maksettavan palkan ulosmittauksessa velallisen suojaosuus on velallisen itsensä osalta 19,90 euroa ja hänen elatuksensa varassa olevan puolison, oman lapsen ja puolison lapsen osalta 7,15 euroa päivässä seuraavaan palkan maksupäivään asti. Suojaosuus lasketaan kuukaudessa 30 päivältä.

Luvun 49 §:ssä säädetään määräajan maksettavasta palkasta. Pykälän 1 momentin mukaan edellä 45–47 §:ssä tarkoitetusta tulopohjasta jätetään ulosmittaamatta: 1) velallisen suojaosuus ja sen lisäksi kolmasosa suojaosuuden ylittävästä palkan osasta (tulorajaulosmittaus), 2) kaksi kolmasosaa palkasta, jos palkka on suurempi kuin kaksi kertaa velallisen suojaosuuden määrä ja 3) vähemmän kuin 2 kohdassa tarkoitettu määrä, kuitenkin vähintään puolet palkasta, jos palkka on suu-

remppi kuin neljä kertaa velallisen suojaosuuden määrä.

Luvun 49 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset palkan määrään perustuvasta progressiivisesta asteikosta, jonka mukaan ulosmittaus toimitetaan 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Pykälän 3 momentin mukaan ulosmitattava määrä lasketaan 1 ja 2 momentin mukaisesti (säännönmukainen määrä). Pykälän 4 momentin mukaan, mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös velalliselle jo maksettua palkan määrää siltä osin kuin maksukautta on jäljellä.

Luvun 50 §:n mukaan muusta kuin määrääjoin maksettavasta palkasta jätetään ulosmittaamatta kaksi kolmasosaa kustakin palkkaerästä. Jos velallisen palkka vuoden aikana todennäköisesti muodostuu keskimäärin 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun suuruiseksi, ulosmittaus toimitetaan mainitun kohdan mukaisesti. Velallista on tällöin kuultava.

Luvun 51 §:ssä säädetään olennaisesti heikentyneestä maksukyvyistä. Pykälän 1 momentin mukaan, jos velallisen maksukyky on sairauden, työttömyyden, velallisen maksaman elatusavun tai muun erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt, palkasta ulosmitataan toistaiseksi tai määrättyinä aikana säännönmukaista pienempi määrä. Pykälän 2 momentin mukaan, jos velallinen on ennen ulosmittausta ollut pitkään työttömänä, palkan ulosmittausta voidaan lykätä, jollei hakijan maksunsaanti olennaisesti vaarannu. Lykkäystä voidaan antaa enintään neljä kuukautta laskettuna työsuhteen alkamisesta.

Luvun 52 ja 53 §:ssä säädetään vapaakuukausien perusteista ja määrästä.

3.2

Tapahtumat ja arviointi

Kantelijalle oli joulukuun lopussa 2007 maksettu vuosilisät takautuvasti hänen eripituisilta määrääkäsiltä työsuhteiltaan kuntaan vuonna 2007. Kantelijan palkkatodistusta laadittaessa 9.1.2008 havaittiin, että hänelle oli maksettu lomarahaa 1 039,24 euroa kahteen kertaan. Koska työsuhde oli päättynyt eikä jatkosta ollut tietoa, hänelle lähetettiin 11.1.2008 päivätyt tilisiirto ja kehoitus maksaa lomarahan nettomäärää 845,31 euroa takaisin. Tilisiirron mukana lähetetyssä saatekirjeessä selostettiin virheen peruste ja pyydettiin maksamaan liिकासuoritus mahdollisimman pian. Lisäksi pahoitettiin tapahtunutta erehdystä.

Kantelija oli työsuhteessa kuntaan 6. - 22.2.2008. Kunnan kirjanpitäjä laittoi palkan maksuun 14.3.2008 siten, että bruttopalkasta 1 321,07 eurosta vähennettiin ensin 1 039,24 euron lomarahaa, jolloin bruttopalkaksi jäi 281,83 euroa. Eri vähennysten jälkeen Kantelijalle maksettiin 64,74 euroa.

Työsopimuslain mukaan työnantaja ei saa kuitata työntekijän palkkasaamista vastasaamisellaan siltä osin kuin palkka on ulosottokaaren nojalla jätettävä ulosmittaamatta. Kunnallisesta viranhaltijasta annetussa laissa säädetään vastaavasti, että palkasta ei saa periä takaisin enempää kuin mitä palkasta lain mukaan saadaan ulosmitata.

Ulosottokaaren mukaan toistuvasti maksettavasta palkasta, eläkkeestä, työttömyyskorvauksesta ja äitiyspäivärahasta voidaan ulosmitata pääsääntöisesti yksi kolmasosa. Ulosmitattava määrä lasketaan nettotuloista. Velallisen ja hänen perheensä toimeentuloa varten ulosmittaamatta jätetään kui-

tenkin aina suojaisuus. Epäsäännöllisesti maksettavasta palkasta voidaan ulosmitata pääsäännön mukaisesti kolmasosa nettopalkasta.

Oikeusministeriön www-sivuilla www.oikeus.fi/ulosotto selostetaan muun ohella palkan ulosmittausta. Sivulla on myös ulosottolaskuri, jonka perusteella voi tarkastaa määräajoin maksettavasta ja epäsäännöllisesti maksettavasta palkasta velalliselle jätettävän määrän.

Kunnanhallitus toteaa selvityksessään, että kunnan palkanmaksussa tapahtuneen virheestä johtuva velka oli kiistaton. Kantelijalle lähetettiin asianmukaisesti lasku, mutta sen johdosta ei tapahtunut yhteydenottoa. Kunta toimi valitettavasti virheellisesti suorittaessaan perinnän työsopimuslain vastaisesti. Palkasta olisi pitänyt kuitata vain osa ja jatkaa perintää muilla keinoilla, koska Kantelijalle ei ollut vakinaista työsuhdetta kuntaan. Selvityksen mukaan viranhaltijoita ohjeistetaan huomioimaan vastaisuudessa mahdollisten palkanoikaisujen perintää koskevat määräykset ja tekemään asiaa koskevat viranhaltijapäätökset.

Arvioin kunnan ja sen viranhaltijoiden menettelyä seuraavasti.

Työntekijän työtulo on hänen keskeisin taloudellinen turvansa. Tämän vuoksi työnantajan oikeutta kuitata ja periä takaisin saataviaan työntekijän tai viranhaltijan palkasta on rajoitettu. Työsopimuslaissa säädetyt työnantajan kuittausoikeuden rajoitukset ovat pakottavaa oikeutta eikä niistä voida poiketa työntekijän vahingoksi. Hallintolain hallinnon oikeusperiaatteisiin kuuluu luottamuksensuoja. Se käsittää vaatimuksen siitä, että viranomaisen toimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Luottamuksen suojaamisen keskeisenä sisältönä on, että yksilön tulee voida luottaa viranomaisen toimien oikeellisuuteen ja virheettömyyteen.

Asiassa ei ole merkitystä sillä kunnanhallituksen toteamalla seikalla, että palkanmaksussa tapahtuneesta virheestä johtunut saatava oli ollut kiistaton. Työsopimuslaissa säädettyjen ehdottomien rajoitusten vastainen kuittausmenettely oli ollut lainvastainen.

Kantelijan eduskunnan oikeusasiamiehelle tekemän kantelukirjoituksen mukaan hän oli palkanmaksupäivänään 29.2.2008, koska hänen tililleen ei ollut tullut rahaa, ottanut puhelimitse yhteyttä kuntaan. Kunnan kirjanpitäjä oli kertonut, että Kantelijan palkasta peritään vuoden vaihteessa liikaa maksettu lomaraha. Kantelijan mukaan hän kertoi olevansa rahaton ja ihmetteli, oliko menettely oikein. Tämän jälkeen Kantelija oli ollut yhteydessä sekä kunnansihteerin että kunnanjohtajaan.

Kunnanhallituksen selvitykseen oheistetun kirjanpitäjän selvityksen mukaan hän laittoi Kantelijan palkan maksuun vasta 14.3.2008. Kun Kantelija 29.2.2008 otti yhteyttä kuntaan ja ihmetteli, miksei hänen palkkaansa ollut maksettu, kuittausa ei siten vielä ollut tehty. Saadun selvityksen mukaan lomarahasaatava kuitattiin lainvastaisesti vasta 14.3.2008.

Käsitykseni mukaan Kantelijan yhteydenottojen perusteella kunnan velvollisuutena olisi ollut selvittää asia ja varmistaa, oliko aiottu menettely lainmukainen. Kun kunta laiminlöi sille asiassa kuuluneen selvittämismenettelyvelvollisuuden, Kantelijan palkasta kuitattiin lainvastaisesti liian suuri määrä.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan kunnalle huomautuksen vastaisen varalle edellä selostetusta laiminlyönnistä ja siitä johtuneesta lainvastaisesta palkkasaatavan kuittauksesta.

Saatan käsitykseni kunnan menettelyn moitittavuudesta kunnanhallituksen tiedoksi.